

досліджень українських (Є. Березняка, Г. Горьскої, М. Захарової, Б. Кобзаря, М. Кондакова, К. Осадчої, В. Теслюк, С. Хозе, П. Худомінського) та зарубіжних (Дж. Бейлі, Дж. Кітченс, Ч. Натсон, Е. Хейс) учених схарактеризовано новітні тенденції модернізації й сучасні вимоги до професійної компетентності викладача ЗВО як стратегічного чинника реалізації інноваційних змін в освіті.

На підставі аналізу психолого-педагогічної літератури з'ясовано зміст базових понять дослідження та здійснено теоретичне обґрунтування їх сутнісних характеристик.

Тьюторська діяльність педагога вищої школи визначається нами як пріоритетна й охоплює вибір оптимальної стратегії життєвого шляху та супровід освітньої траєкторії здобувача. На наш погляд, вона має на меті сприяння забезпеченню можливостей для свідомого його самовизначення та оволодінню засобами для саморозвитку і самореалізації та, як наслідок, особистісного та професійного зростання.

Важливою складовою фахової діяльності педагога вищої школи є розвинені тьюторські компетентності, які включають у себе сформовані здатності та вміння: здатність до суб'єкт-суб'єктної взаємодії на різних рівнях зі здобувачами і колегами; здатність до розроблення, формування та реалізації індивідуальної освітньої траєкторії здобувача; здатність сприяти здобувачеві у виявленні власних потреб щодо формування фахових компетентностей; здатність виявити і правильно реалізувати запити здобувача на основі аналізу його освітніх і особистісних цілей до саморозвитку, самовдосконалення і самоосвіти; здатність допомогти здобувачеві виявляти та використовувати різноманітні освітні ресурси для задоволення професійних та індивідуальних потреб.

Розвиток і формування вищевказаних компетентностей у процесі навчання за ОП спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, на наш погляд, сприятимуть удосконаленню змісту освітніх компонентів через уведення окремих тем із тьюторства; уведення і розширення освітніх компонентів за вибором із тематики тьюторської діяльності викладача та корегування вибіркового блоку; розроблення і надання тематики для написання курсових і кваліфікаційних робіт із проблематики тьюторства тощо.

Ключові слова: педагогічна діяльність, тьютор, тьюторська діяльність, індивідуальна освітня траєкторія, компетентність, тьюторська компетентність.

УДК37:001:316.77

THE ESSENCES OF THE CONCEPT OF “SCIENTIFIC-PEDAGOGICAL COMMUNICATION” AS AN INTERDISCIPLINARY PHENOMENON IN PSYCHOLOGICAL-PEDAGOGICAL LITERATURE

СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА КОМУНІКАЦІЯ» ЯК МІЖДИСЦИПЛІНАРНОГО ФЕНОМЕНУ В ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Олена Коркішко

кандидат педагогічних наук, доцент,
E-mail: korkishko.l.g@gmail.com
ORCID 0000-0001-7341-2610
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет», Україна

Olena Korkishko

Ph. Din Pedagogy, Associate Professor,
E-mail: korkishko.l.g@gmail.com
ORCID 0000-0001-7341-2610
SHEI “Donbas State Pedagogical
University”, Ukraine

ABSTRACT

The article examines the essences of the concept of “communication”, “pedagogical communication”, “scientific communication”, and “scientific-pedagogical communication” as an interdisciplinary phenomenon in psychological-pedagogical literature and places emphasis on the importance of the meaning of scientific-pedagogical communication, especially in the aspect of the interaction between scientists, researchers, and educators-practitioners in the process of their educational activities. It has been established that pedagogical communication as a type of communication is the main form of organization of the educational process, the productivity of which is determined by the goals and values of communication, by operating information resources, an important factor of professional identity that covers all spheres of pedagogical activities and a system of various methods and techniques of specially organized interaction of educators and applicants, direct and indirect connections of subjects of communication. Summarizing the scientific views of representatives of psychological-pedagogical investigations and studies, it is noted that scientific communication is the driving force of the development of science, which promotes the exchange of scientific information (ideas, views, knowledge, messages, etc.) through text (scientific articles, theses, essays, etc.), interpersonal communication (conferences, forums, webinars, roundtables, etc.) and constitutes the core of the professional activities of scholars, scientists and researchers. It is emphasized that scientific-pedagogical communication is a communicative mechanism of the cognitive process in the field of education, a system of direct, indirect, horizontal, vertical, formal, informal, documentary and non-documentary connections of an educator (scientist, researcher) with colleagues and with applicants during educational activities that contribute to the formation of general and special competences, scientific communication skills and are implemented with the help of verbal and non-verbal means, computer communication for the purpose of mutual exchange of information, knowledge, modeling and management of the communication process, regulation of professional-pedagogical relations, creation of conditions for the implementation of creative abilities and development of professional communicative activities.

Key words: *communication, pedagogical communication, scientific communication, scientific-pedagogical communication.*

Актуальність теми. Прогресивні зміни, що відбуваються в умовах інтеграції України до Європейського освітнього простору, усе більше стосуються підготовки педагогів нової формації – зі сформованими загальними та спеціальними компетентностями, де акцентовано на hard skills (наявність методологічних, психолого-педагогічних та спеціальних знань, уміння оперувати ними, застосовувати їх на практиці, технік швидкого читання, знання певних мов програмування чи інформаційно-комунікативних технологій тощо)

та soft skills (уміння слухати, спостерігати, аналізувати, комунікувати, формувати власну думку, керувати емоціями та емпатією, співпереживати, швидко приймати рішення, спільно знаходити нестандартні розв'язання, працювати в команді, дипломатичність, креативність, продуктивність (ефективність), емоційний інтелект, лідерські якості, креативне мислення та володіння рідною та іноземними мовами тощо) навички.

Винятковий акцент щодо сучасного педагога, здатного швидко орієнтуватися в сучасному насиченому інформаційному просторі, приймати нестандартні рішення, творчо мислити, користуватися вербальними та невербальними засобами передачі інформації, учитися та розвиватися протягом усього життя, зі сформованими ораторськими та комунікативними здібностями, умінням чітко презентувати та висловлювати думки, управляти інформацією, зроблено на значенні науково-педагогічної комунікації, особливо в аспекті взаємодії між ученими, дослідниками та педагогами-практиками в процесі їхньої освітньої діяльності. Зазначимо, що з розвитком і широким упровадженням Інтернет-технологій нові способи комунікації все глибше проникають в освіту та трансформують їх, науково-педагогічна комунікація в такий спосіб також набуває нових форм та особливостей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань комунікації, педагогічної комунікації, наукової комунікації присвячено праці вітчизняних дослідників. Так, поняття «комунікація» досліджували соціологи, філологи, психологи, педагоги: Н. Гончарук (прикладні лінгвістичні теорії, що розглядають психологічні аспекти комунікації), В. Конецька, В. Різун, О. Холод (соціологія комунікації), Ю. Косенко (основи теорії мовної комунікації), Т. Лаврухіна (співвідношення понять «комунікація» «спілкування» «комунікативна компетентність» у сучасній педагогічній науці), Є. Невальонний (сутність комунікації як процесу в галузі управління), І. Нікіточкіна, О. Шпільчак (предмет й об'єкт теорії комунікації), Г. Онуфрієнко, А. Черневич (термін комунікація в поняттєвому вимірі й лінгвістичному контексті), Т. Павленко (основні психологічні підходи визначення поняття «комунікація») та ін.

З-поміж сучасних дослідників поняття «педагогічна комунікація» та її сутність досліджували Н. Бутенко, М. Заброцький, С. Левченко та ін., теоретичній методичні засади підготовки майбутніх педагогів до професійно-педагогічної комунікації – Н. Волкова та ін., формування комунікативних умінь і навичок майбутніх педагогів – Б. Авво, Є. Овсянникова, Т. Федоренко та ін., педагогічну комунікацію як складник професійної ідентичності майбутніх педагогів – С. Паршук, Н. Круглова та ін., комунікативність учителя – Л. Савенкова та ін., професійно-педагогічна комунікація як умова розвитку комунікативних можливостей педагога – Н. Волкова, В. Маслова та ін., педагогічна комунікація в аспекті професійної ідентичності – О. Жирун та ін.

Наукову комунікацію в умовах інформатизації суспільства вивчено вітчизняними дослідниками О. Скибою, І. Скибою, О. Сідоркіною, Т. Шоріною та ін., наукові комунікації XXI століття: електронні ресурси для науки освіти України досліджено Т. Ярошенко та ін., засоби наукової комунікації у формуванні дослідницької компетентності майбутнього психолога розроблено І. Когут та ін., вплив наукових комунікацій на процес наукового пізнання розкрито О. Бачинською, Р. Мірошник, Г. Кундицькою та ін., етапи

розвитку наукових комунікацій визначено Є. Шемаєвою та ін., інформаційний аспект тенденцій розвитку наукових комунікацій в сучасній Україні висвітлено Я. Горбенко, І. Соколовою та ін., наукову комунікацію як складник педагогічної науки досліджено О. Беликовим та ін.

Означену проблему в науці різнобічно інтерпретовано зарубіжними вченими, відзначимо дослідження В. D'Souza (використання сучасних засобів ІТ в розвитку наукової комунікації), Р. Н. Р. Hanel, D. M. A. Mehler (дослідження наукової комунікації як засобу презентації наукових досліджень), R. V. Vlancu, N. David (упливі сформованості наукової компетентності на розвиток майбутньої кар'єри науковця) та ін.

Зауважимо, що здебільшого вчені досліджували лише окремі, хоча й важливі аспекти порушеної проблеми. Зосередимо увагу на «науково-педагогічній комунікації» як комунікативному механізмі пізнавального процесу в галузі освіти.

Формулювання цілей (мета) статті, постановка завдання. Мета статті полягає в розкритті сутності поняття «науково-педагогічна комунікація» у психолого-педагогічній літературі.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Дослідження комунікації, спілкування, взаємодії вчених, дослідників, педагогів-практиків у процесі їхньої діяльності, є однією з ключових проблем, починаючи із середини ХХ століття. Загальновідомо, що слово «комунікація» (communication) має індоєвропейське походження (від лат. communico) – повідомлення, зв'язок, спілкування.

Зазначимо, що проблема комунікації є міждисциплінарною. Так, поняття «комунікація» філософи (Н. Іщук, С. Іщук, Н. Тарасова Ю. Шабанова, І. Яременко та ін.) розглядали як виконання інформаційної й репрезентативної функцій щодо єдності комунікантів та зазначили, що екзистенційний та трансцендентний виміри комунікаційної взаємодії виражають через поняття «діалог», «взаємини», «відносини», «спілкування», «інтерсуб'єктивність», «перихорезис» та констатували, що саме через ці поняття окреслено параметри істинності буття людини у світі, її аксіологічні засади, поділ на відносини діалогічної та монологічної взаємодії (Н. Іщук, С. Іщук, 2017).

Розглядаючи комунікацію в юридичній науці, М. Погосян зауважила, що комунікація становить певний порядок взаємодії суб'єктів, заснований на юридичних нормах і пов'язаний з обміном правової інформації, необхідної для задоволення їхніх потреб і законних інтересів та спрямована на пошуки шляхів компромісу під час діалогу, усунення конфліктів, установлення справедливості, чи блокування протиправних діянь, основними складниками змісту якої є цільове призначення комунікації, правові принципи, суб'єкти, які взаємодіють, відповідну нормативну базу, юридичну інформацію та зворотний зв'язок (Погосян, 2020).

Аналіз поглядів учених (В. Ільганаєва, Г. Почепцов, В. Різун, О. Холод та ін.) щодо соціологічних досліджень уможливорює зазначити, що в науковому обігу вживаємо термін «соціальні комунікації» лише в множині. На думку О. Холода, зазначений термін має два значення:

1) соціально-комунікаційний інжиніринг (процес створення, прогнозування, адаптація та реалізація комунікаційних технологій, стратегій і моделей соціальної дії, взаємодії та стосунків між соціальними фігурантами (суб'єктами й об'єктами) для здійснення маніпуляції (позитивного чи негативного впливу));

2) наукова галузь «соціальні комунікації» (складник науки як творчої діяльності з отримання нових знань і результат цієї діяльності у вигляді цілісної системи знань, сформульованих на основі певних принципів; система знань про закономірності розвитку природи, суспільства й мислення) (Холод, 2013).

Психологічні аспекти комунікації досліджували С. Бачинська, Н. Гончарук, Т. Павленко, Ю. Товстогора, О. Шпільчак тощо та зазначили, що на формування особистості впливають такі чинники, як діяльність, пізнання та спілкування, при цьому спілкування є найважливішим, бо завдяки йому відбувається обмін інформацією, сприймання один одного тощо. Так, за Т. Павленко, комунікація – це спосіб взаємодії особистості з довкіллям, завдяки якому вона має змогу засвоїти суспільні цінності, сформувати індивідуальний стиль діяльності й спілкування (Павленко, 2016).

Зауважимо, що в педагогіці сутність поняття «комунікація», «педагогічна комунікація», «професійно-педагогічна комунікація» досліджували М. Андріанов, Н. Бібік, М. Битянова, Н. Волкова, О. Жирун, А. Максимова, С. Петрушин, В. Семиченко, О. Фенцик та ін.:

– комунікація – вид спілкування, що ґрунтується на взаєморозумінні; повідомлення інформації від однієї людини до іншої чи кількох інших (Словник іншомовних слів, 2000); сукупність комунікативних здібностей, якостей, умінь і навичок, спрямованих на передачу, отримання та перетворення інформації в процесі міжособових стосунків, а також на встановлення та підтримку контакту (Жирун, 2010);

– педагогічна комунікація – одночасно реалізує комунікативну, перцептивну та інтерактивну функції, використовуючи при цьому всю сукупність вербальних, образотворчих, символічних і кінетичних засобів, може бути контактною, дистанційною, інформаційною, спонукальною, координаційною, упорядковуючи при цьому взаємодію всіх суб'єктів освітнього процесу та характеризується подвійною спрямованістю, поліінформативністю, високою репрезентативністю, утворюючи специфічний синтез усіх основних характеристик, що виражається в новому якісному змісті та визначається характером взаємодії суб'єктів освітнього процесу (Жирун, 2010);

– професійно-педагогічна комунікація – система безпосередніх чи посередніх зв'язків, взаємодій педагога, які реалізуються за допомогою вербальних і невербальних засобів, засобів комп'ютерної комунікації для взаємообміну інформацією, моделювання та управління процесом комунікації, регуляції професійно-педагогічних відносин (Волкова, 2006).

Отже, аналіз наукових поглядів учених, які розглянули комунікацію як міждисциплінарний феномен, уможливило зазначити, що педагогічна комунікація як різновид комунікації є основною формою організації освітнього процесу, продуктивність якого обумовлена цілями й цінностями спілкування, шляхом оперування інформаційними ресурсами, важливим чинником професійної ідентичності, що охоплює всі галузі педагогічної діяльності та системою різноманітних способів і прийомів спеціально організованої взаємодії педагогів і здобувачів, безпосередніх та опосередкованих зв'язків суб'єктів комунікації.

Логіка дослідження потребує з'ясування сутності поняття «наукова комунікація» (далі – НК) у психолого-педагогічній літературі.

Аналіз історії формування й розвитку НК, досліджень вітчизняних науковців (О. Бачинська, Г. Кундицька, Р. Мірошник, А. Сібрук, Г. Шемаєва та ін.) уможлиблює визначити етапи еволюції НК: зародження (усна комунікація; особливість – виникнення діалогових форм, як засобу здобуття та поширення знань), становлення (письмова комунікація, книгодрукування, поява бібліотек (виконання функції комунікації в науці та збереження наукових здобутків), закладення основ формальної й неформальної комунікації; особливість – трактати, підручники, як засіб трансляції знань, культурної традиції, розширення та активізація листування між ученими), розвиток (становлення спеціалізованих реферативних служб, поява нових форм обміну інформацією: збірників наукових праць, журналів тощо; особливість – виокремлення наукової статті як основної одиниці комунікації), трансформації (глобальна інформатизація, перехід від книжної комунікації до мультимедійної; особливість – формування сучасних моделей наукової взаємодії, сучасним універсальним та багатофункціональним інструментом наукових комунікацій стають ІКТ).

Отже, зазначимо, що наукова комунікація – рушійна сила розвитку науки, що сприяє обміну науковою інформацією (ідеями, поглядами, знаннями, повідомленнями тощо) через текст (наукові статті, тези, есе тощо), міжособистісне спілкування (конференції, форуми, вебінари, круглі столи тощо) та становить ядро професійної діяльності вчених, науковців і дослідників.

Сучасні дослідники (І. Бурлакова, В. Бодня, О. Касіяненко, Н. Кушнарєнко та ін.) у процесі функціонування НК виділили п'ять основних складників: комунікант – відправник повідомлення (особа, яка генерує ідею чи збирає, опрацьовує наукову інформацію та передає її); комунікат – повідомлення (фіксована чи нефіксована наукова інформація, закодована за допомогою символів, знаків, кодів); канал (спосіб передачі наукової інформації); реципієнт – отримувач повідомлення (особа, для якої призначена інформація та яка інтерпретує її, реагує на неї); зворотний зв'язок – реакція реципієнта на отримане наукове повідомлення (Кушнарєнко, 2004).

Отже, НК починається з комуніканта (учений, колективи авторів (дослідницькі групи, наукові школи тощо) від наукового статусу яких, наявності наукового ступеня, ученого звання, кількості публікацій, стажу наукової роботи, залежить рівень їх впливу на НК), який генерує наукову ідею чи концепцію. Уся наукова інформація (документована/ недокументована – комунікат) поширюється у формі доповіді (повідомлення, звіту, препринта, тез, статті тощо) на конференціях, форумах, наукових нарадах, симпозіумах, з'їздах тощо за допомогою мови, зображень, дії. Зазначимо, що зв'язок між комунікантом і реципієнтом встановлюється завдяки комунікаційному каналу (конференції, лекції, Internet (електронна пошта, скайп, чати, форуми, відеоконференції, хмарні технології, соціальні мережі, що слугують для взаємозв'язків широкого науково-педагогічного загалу), видавництва збірників наукових праць, журналів, тощо). Важливим складником процесу наукової комунікації є зворотний зв'язок, що виявляється в процесі використання ідей ученого (цитовання, покликання) під час написання конспекту лекцій, методичних указівок, підручників, монографій, дисертацій, статей, тез тощо.

Комунікація в науці є складною цілісною системою, мета якої – апробувати, оприлюднити результати науково-дослідної роботи та донести

основні тези до науково-педагогічного товариства через наукові публікації, виступи на конференціях різного рівня, симпозиумах, з'їздах, безпосереднє спілкування з фахівцями, дисертантами, здобувачами тієї чи тієї галузі.

Сьогодні важливо створювати умови для наукової комунікації здобувачів (другого (освітньо-професійного) та третього (освітньо-наукового) рівнів вищої освіти). Так, у Стандарті вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки зазначено перелік компетентностей: загальних (ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу; ЗК2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; ЗК3. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях; ЗК6. Здатність виявляти, ставити та розв'язувати проблеми; ЗК7. Здатність до міжособистісної взаємодії; ЗК9. Здатність працювати в міжнародному контексті; ЗК10. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні) та спеціальних (СК1. Здатність проектувати й досліджувати освітні системи; СК2. Здатність застосовувати та розробляти нові підходи до розв'язання задач дослідницького та/чи інноваційного характеру в галузі освіти й педагогіки; СК5. Здатність розробляти й реалізовувати нові освітні інструменти, проекти та інтегрувати їх в освітнє середовище закладу освіти; СК6. Здатність управляти стратегічним розвитком команди в педагогічній, науково-педагогічній та науковій діяльності; СК9. Здатність до використання сучасних інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій в освітній та дослідницькій діяльності. Додатково для освітньо-наукових програм: СК10. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах вищої освіти; СК11. Здатність планувати й виконувати наукові дослідження в галузі освітніх, педагогічних наук; СК12. Здатність забезпечувати інтелектуальну власність на результати дослідницької/інноваційної діяльності в галузі освітніх, педагогічних наук) випускника, формуванню яких сприятиме наукова комунікація (Стандарт вищої освіти України, 2021).

Дослідження сутності понять «комунікація», «педагогічна комунікація» та «наукова комунікація» уможливило зазначити, що науково-педагогічна комунікація – це комунікативний механізм пізнавального процесу в галузі освіти, система безпосередніх, опосередкованих, горизонтальних, вертикальних, формальних, неформальних, документних і недокументних зв'язків педагога (ученого, дослідника) з колегами та зі здобувачами (другого (освітньо-професійного) та третього (освітньо-наукового) рівнів вищої освіти) під час освітньої діяльності, що сприяє формуванню загальних і спеціальних компетентностей, навичок НК (уміти обґрунтовувати мету, об'єкт, предмет дослідження, описувати етапи розв'язання наукової проблеми, доходити висновків, презентувати та логічно обґрунтовувати результати наукового дослідження) та реалізуються за допомогою вербальних і невербальних засобів, комп'ютерної комунікації для взаємообміну інформацією, знаннями, моделювання та управління процесом комунікації, регуляції професійно-педагогічних відносин, створення умов для реалізації творчих здібностей і розвитку професійної комунікативної діяльності.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, проведене дослідження підтверджує, що науково-педагогічна комунікація – один із найважливіших аспектів науково-педагогічної діяльності, презентації наукових досліджень, взаємодії між педагогами (ученими, дослідниками) та здобувачами. Найбільш результативними формами наукової комунікації є участь

у роботі конференцій різного рівня, симпозіумів, нарад тощо, публікація статей, тез, есе, що уможлиблює отримання повної та достовірної інформації про досягнення сучасної науки та сприяє формуванню умінь/навичок (soft skills, hard skills) як складників компетентності вчених, дослідників, викладачів і здобувачів.

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

Волкова, Н.П. (2006). Професійно-педагогічна комунікація: навчальний посібник. Київ: ВЦ «Академія». Україна.

Жирун, О.А. (2010). Педагогічна комунікація в аспекті професійної ідентичності. *Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка*, (1). 100–104.

Словник іншомовних слів: 23000 слів та термінологічних словосполучень (2000) / редкол.: Л.О.Пустовіт (гол. ред.) та ін. Київ: Довіра, Україна.

Іщук, Н., Іщук, С. (2017). Поняття комунікації: множинність конотацій. *Схід*, (1). 97–101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Skhid_2017_1_18.

Кушнарєнко, Н.Н. (2004). Документоведение: учеб. для вузов. Київ: Знання. Україна.

Павленко, Т.В. (2016). Основні психологічні підходи визначення поняття «комунікація». *Актуальні проблеми психології: зб. наук. праць Інституту психології імені Г. С.Костюка. Том. ІХ, Загальна психологія. Етнічна психологія. Історична психологія*. Київ, (9). 368–376.

Погосян, М.А. (2020). Форми правової комунікації в контексті взаємодії правоохоронних, правозахисних та судових органів: теоретико-правовий аналіз. *Юридичний науковий електронний журнал*, (4). 18–21.

Стандарт вищої освіти України за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки для другого (магістерського) рівня вищої освіти. МОН України від 11.05.2021 р. № 520. URL: <http://surl.li/tvle>

Холод, О.М. (2013). Соціальні комунікації як поняття в науковій галузі «соціальні комунікації». *Психолінгвістика*, (12). 286–293.

REFERENCES

Volkova, N. P. (2006). *Profesiino-pedahohichna komunikatsiia: navchalnyi posibnyk [Professional-pedagogical communication: study guide]*. Kyiv: VTs «Akademiia» [in Ukrainian].

Zhyrun, O. A. (2010). Pedahohichna komunikatsiia v aspekti profesiinoi identychnosti [Pedagogical communication in the aspect of professional identity]. *Visnyk NTUU «KPI». Filosofiia. Psykholohiia. Pedahohika*, (1), 100–104 [in Ukrainian].

Slovnnyk inshomovnykh sliv: 23000 sliv ta terminolohichnykh slovospoluchen [Dictionary of foreign words: 23,000 words and terminological phrases]. (2000). L. O. Pustovit & all (Eds.). Kyiv: Dovira [in Ukrainian].

Ishchuk, N., & Ishchuk, S. (2017). Poniattia komunikatsii: mnozhynnist konotatsii [The concept of communication: multiplicity of connotations]. *Skhid*, (1), 97–101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Skhid_2017_1_18 [in Ukrainian].

Kushnarenko, N. N. (2004). *Dokumentovedenie: ucheb. dlia vuzov [Document science: textbook for universities]*. Kyiv: Znannia. Ukraine.

Pavlenko, T. V. (2016). Osnovni psykholohichni pidkhody vyznachennia poniattia «komunikatsiia» [Basic psychological approaches to defining the concept “communication”]. *Aktualni problemy psykholohii: zb. nauk. prats Instytutu*

psykholohii imeni H. S. Kostiuka. Tom. IX, Zahalna psykholohiia. Etnichna psykholohiia. Istorychna psykholohiia, (9), 368–376. Kyiv [in Ukrainian].

Pohosian, M. A. (2020). *Formy pravovoi komunikatsii v konteksti vzaiemodii pravookhoronnykh, pravozakhysnykh ta sudovykh orhaniv: teoretyko-pravovyi analiz [Forms of legal communication in the context of the interaction of law enforcement, human rights protection and judicial bodies: theoretical and legal analysis]. Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal, (4), 18–21 [in Ukrainian].*

Standart vyshchoi osvity Ukrainy za spetsialnistiu 011 Osvitni, pedahohichni nauky dlia druho (mahisterskoho) rivnia vyshchoi osvity. MON Ukrainy vid 11.05.2021 r. № 520 [Standard of higher education of Ukraine for Specialty 011 Educational, pedagogical sciences for the second (master's) level of higher education. MES of Ukraine dated 11.05.2021 No. 520]. URL: <http://surl.li/tvle> [in Ukrainian].

Kholod, O. M. (2013). *Sotsialni komunikatsii yak poniattia v naukovii haluzi «sotsialni komunikatsii» [Social communications as a concept in the scientific field “social communications”]. Psykholinhvistyka, (12), 286–293 [in Ukrainian].*

АНОТАЦІЯ

У статті досліджено сутності понять «комунікація», «педагогічна комунікація», «наукова комунікація», «науково-педагогічна комунікація» як міждисциплінарного феномену в психолого-педагогічній літературі та акцентовано на значенні науково-педагогічної комунікації, особливо в аспекті взаємодії між ученими, дослідниками та педагогами-практиками в процесі їхньої освітньої діяльності. Констатовано, що педагогічна комунікація як різновид комунікації є основною формою організації освітнього процесу, продуктивність якого обумовлена цілями й цінностями спілкування, через оперування інформаційними ресурсами, важливим чинником професійної ідентичності, що охоплює всі галузі педагогічної діяльності та системою різноманітних способів і прийомів спеціально організованої взаємодії педагогів і здобувачів, безпосередніх та опосередкованих зв'язків суб'єктів комунікації. Узагальнивши наукові погляди представників психолого-педагогічних досліджень, зазначено, що наукова комунікація – рушійна сила розвитку науки, що сприяє обміну науковою інформацією (ідеями, поглядами, знаннями, повідомленнями тощо) через текст (наукові статті, тези, есе тощо), міжособистісне спілкування (конференції, форуми, вебінари, круглі столи тощо) та становить ядро професійної діяльності вчених, науковців і дослідників. Підкреслено, що науково-педагогічна комунікація – це комунікативний механізм пізнавального процесу в галузі освіти, система безпосередніх, опосередкованих, горизонтальних, вертикальних, формальних, неформальних, документних і недокументних зв'язків педагога (ученого, дослідника) з колегами та зі здобувачами під час освітньої діяльності, що сприяє формуванню загальних і спеціальних компетентностей, навичок наукової комунікації та реалізуються за допомогою вербальних і невербальних засобів, комп'ютерної комунікації для взаємообміну інформацією, знаннями, моделювання та управління процесом комунікації, регуляції професійно-педагогічних відносин, створення умов для реалізації творчих здібностей і розвитку професійної комунікативної діяльності.

Ключові слова: комунікація, педагогічна комунікація, наукова комунікація, науково-педагогічна комунікація.